

Univerza v Mariboru

Pedagoška fakulteta

ČUSTVENE IN VEDENJSKE MOTNJE

DR. MAJDA SCHMIDT

Definicija - zakonodaja

- Otroci z motnjami vedenja in čustvovanja kažejo ponavljajoč, trajen vzorec **neprilagojenega** (disocialnega) vedenja, ki se kaže v neuspešni **socialni integraciji**
- Otrokovsko disocialno vedenje je lahko **zunanje**/eksternalizirano ali **notranje**/internalizirano pogojeno in se kaže s simptomi: npr. avtoagresivno vedenje, agresivno vedenje,....

ČUSTVENE MOTNJE IN VEDENJSKE (VČM)

- Otroci z ČVM kažejo v svojem vedenju precejšnje število **neustreznih simptomov**.
- Lahko so :
- Hiperaktivni, opozicionalni, prepirljivi, agresivni
- Zaprti vase, plašni, depresivni, anksiozni, v defenzivni drži
- Mnogi imajo težave z regulacijo nadzora, hitro frustrirajo, so nekritični, projicirajo krivdo na druge, imajo slabe socialne spretnosti

ČUSTVENE MOTNJE IN VEDENJSKE (MVČ)

- Nekateri otroci imajo težje izražene **motnje navad** (nenadzorovano mokrenje – dnevno in/ali nočno, enkoprezo, grizenje nohtov, pretiran apetit ali izguba apetita)
- Prisotne so lahko razne oblike **otroških psihoz**
- Med otroci z MČV je mnogo takih z omejenimi akademskimi spretnostmi, s slabo pozornostjo in slabo motivacijo
- **Mnogi ne marajo šole in imajo slab šolski uspeh!**

ČUSTVENE MOTNJE IN VEDENJSKE (ČVM)

- Motnje in težave, ki se javljajo v predšolskem obdobju kot npr. mutizem, tiki, zaprtost vase, ..se ne uvrščajo v širšo kategorijo VM
- Bilo bi **stigmatizirajoče**, če bi prehitro in neupravičeno prepoznali otroke kot VM
- Motnje kot npr. mutizem, hiperaktivnost, razvrtost ...obravnavamo vsako **posebej**/psihiat., psih., soc., pedagog. ukrepi/

SOCIOEKOLOŠKI MODEL Z DEJAVNIKI TVEGANJA (Scholte, 1995)

Dejavniki v družini

pogosti prepiri,
čustveno moteni
odnosi,
neodgovorno
vedenje, slaba
komunikacija

kaos

slab nadzor

Dejavniki v šoli

slaba motivacija,
slab učni uspeh,
konflikti z učitelji,
problematična
šolska kultura,
problematični
učiteljski stil

Dejavniki pri otroku

Slab nadzor ega,
nizko
samospoštovanje,
zunanji lokus
nadzora,
neučinkovite
spretnosti
obvladovanja težav
biološke značilnosti

Dejavniki v skupini vrstnikov,

neprilagojeno
vedenje
vrstnikov
rizično
vedenje v
prostem času
/pohajkovanje
, begi,
alkohol,
droga../

težave pri
vzpostavljanju
odnosov z
vrstniki

SOCIOEKOLOŠKI MODEL

- Model prikazuje, da kadar so **rizične osebne značilnosti** otroka spremljane z vzgojnimi in socializacijskimi težavami v družini, vrtcu, šoli in skupini vrstnikov se povečuje tveganje za nastanek ČVM
- Za razvoj VM je izjemno pomembna **interakcija** med skupinami dejavnikov tveganja
- V **socioekološkem** modelu se motnje v vedenju oblikujejo v dve veliki skupini:
 - ▣ **internalizirane motnje** (depresija, osamljenost...)
 - ▣ **eksternalizirane motnje** (nasilnost, agresivnost, hiperaktivnost..)

VEDENJE UČITELJEV DO OTROK Z VEDENJSKIMI MOTNJIAMI

- Otroci z ČVM so v primerjavi z drugimi otroki s PP v najslabšem položaju
- Otroci s fizičnimi ali funkcionalnimi primanjkljaji večinoma vzbuja pozitivna čustva in željo po pomoči
- Otroke z MV želimo največkrat odstraniti, izključiti

VEDENJE UČITELJEV DO OTROK Z

VEDENJSKIMI MOTNJAMI

- Raziskave kažejo (Obiakor,2001):
- Da učitelji nudijo manj pomoči tem učencem oz. jim pomoči niti ne poiščejo
- Z njimi se manj pogovarjajo in komunicirajo, manj časa jim namenjajo za odgovore in reševanje nalog
- Manj povratnih informacij o njihovem znanju
- Imajo nižja pričakovanja, namenjajo jim več kritik in manj pohval - nagrad

DELOVANJE STRESA V RAZREDIH Z UČENCI Z VČM

- Učenje teh otrok je zelo zahtevno
- Mnogo učiteljev se srečuje s stalnim stresom, s fizičnimi in čustvenimi problemi
- mnogi postanejo neučinkoviti
(s. izgorevanja – burnout sindrom)

STRESORJI, KI DELUJEJO NA UČENCE

- Šibkost akademskih in socialnih veščin
- Omejeno samozavedanje lastnih težav
- Neupoštevanje psiholoških potreb (po varnosti, sprejetosti, ljubezni)
- Neustrezen kurikulum, učna snov
- Prekomerna uporaba kazni
- Občutja nemoči
- Njihovo življenje je **stresno** v šoli in zunaj šole (kaotično, doživljanje odklanjanja, zanemarjanje v zgod. otroštvu, trpinčenje, zlorabe) ali pa **čustveno prazno**

STRESORJI PRI UČITELJIH

- Neustrezna pričakovanja do sebe in do učencev
- Imajo premalo podpore pri učencih, starših ali vodstvu
- Imajo preveč nalog, zadolžitev, premalo časa
- Preveč poudarjeni standardi znanja in uporaba standardiziranih preizkusov
- Učitelji so premalo pripravljene na poučevanje teh otrok, imajo premalo veščin poučevanja in veščin za vodenje razreda
- Zaradi razreševanja vedenja namenjajo manj pozornosti poučevanju – prihaja do napetosti

OBLIKOVANJE INKLUZIVNEGA UČNEGA OKOLJA

- Če želimo pomagati učencem s ČVM je pomembno spremeniti 2 stvari (Kauffman, 2001):
- a) pri **sebi** in b) pri **kurikulumu** in **poučevanju**
- **POUČEVANJE**
- Individualiziranje nalog, zahtev; funkcionalno-razvojno ocenjevanje z izdelavo IP
- Upoštevanje učnega stila učenca, modela mnogotere inteligentnosti
- Jasno in koncizno poučevanje (bistvene vsebine)
- Pozitivni elementi dela z otroki (veselje, igra, humor..)

OBLIKOVANJE INKLUZIVNEGA UČNEGA OKOLJA

- **UČITELJ- VZGOJITELJ**
- Skrb za lastno mentalno in osebnostno rast
- Izogibanje negativizmu in sarkazmu
- Zavedanje negativnih stališč in vrednosti
- Posamezniki, ki sprejemajo sebe in druge so se zmožni bolj učinkovito spopadati s stresorji
- Manjše skupine, manj natrpani urniki, prilagojene učne vsebine zmanjšujejo stres

UČITELJ V KOMUNIKACIJI Z UČENCI Z ČVM

- Upošteva učenca z ČVM
- Izogiba se neposrednemu reagiranju na negativna čustva učenca
- Učenčevega vedenja ne jemlje osebno
- Zmanjšuje napetost v skupini – relaksacija, domišljija...
- Skrbi za red, urejenost, ne dopušča kaotičnosti
- Izpostavlja jasna pravila glede vedenja s pozitivnimi in negativnimi posledicami
- Ima realna pričakovanja do učencev/ brez perfekcionizma!

UČITELJ V KOMUNIKACIJI Z UČENCI Z ČVM

- Na silo /z discipliniranjem/ vedenjskih vzorcev ni mogoče **spreminjati!**
- Otrok bo vedenjski vzorec spremenil, če bo **motiviran**
- Vzorec lahko opusti, kadar spozna **novega**
- Otroci z VM težko opuščajo stare vzorce, ker jim pomagajo pri reševanju problemov, z njimi se branijo
- Za spreminjanje je potrebno vzpostaviti z učencem odnos **zaupanja, sprejemanja**
- Postavljanje **meja !!**